

3 juni 2024

Accountantsverslag 2023

Dar N.V.

BDO

Aanbiedingsbrief

Aan:

Dar N.V.
t.a.v. de directie en
de raad van commissarissen
Postbus 316
6500 AH NIJMEGEN

Enschede, 3 juni 2024

Kenmerk: 1057408/MZ/RtE/dk/1184

Geachte directie en raad van commissarissen,

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Dar N.V. (hierna te noemen: 'Dar') gecontroleerd. In dit verslag hebben wij de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen. Dit verslag vormt de rapportage over de controle zoals bedoeld in artikel 2:393 BW. Dit verslag is uitsluitend voor u bestemd en daarom mag deze niet zonder onze schriftelijke toestemming verder worden verspreid of voor andere doeleinden worden gebruikt.

Wij starten dit accountantsverslag na de managementsamenvatting met een analyse van de voor u relevante interne en externe ontwikkelingen binnen en rondom Dar in hoofdstuk 2. Daarna wordt in hoofdstuk 3 de jaarrekening van Dar over 2023 besproken inclusief onze controlebevindingen daarbij. In hoofdstuk 4 treft u de achtergrond van onze controle, zoals omvang van de opdracht, materialiteit, onafhankelijkheid en elektronische gegevensverwerking/ICT.

Wij vertrouwen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

M. Zoetman-Kiers RA

Partner BDO en extern accountant Dar N.V.

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD ACCOUNTANTSCONTROLE

2. INTERNE & EXTERNE ONTWIKKELINGEN

3. JAARREKENING & BEVINDINGEN

4. ONZE CONTROLE

1. Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING

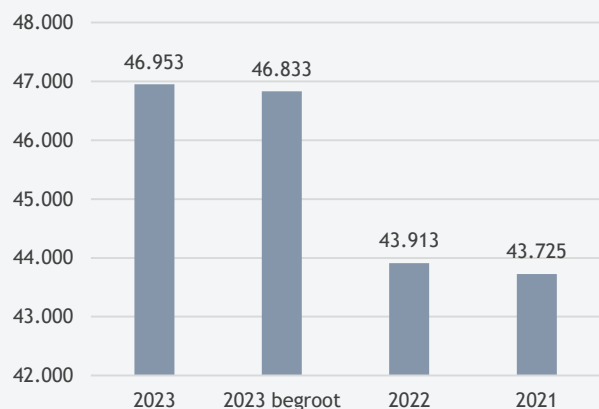
- ▶ Aangezien de jaarrekening 2023 van Dar aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt bij de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening van Dar.
- ▶ Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle van de jaarrekening 2023 zijn afdoende verwerkt in de definitieve jaarrekening. Onze werkzaamheden zijn per heden afgerond.

ANALYSE VAN DE FINANCIËLE POSITIE

- ▶ De netto omzet is gestegen als gevolg van hogere opbrengsten uit IBOR en een lagere opbrengst voor inzameling door een daling vanuit de opbrengst genererend afval die moet worden verrekend met de gemeente.
- ▶ Het balanstotaal ultimo 2023 bedraagt € 25,2 miljoen (2022: € 26,2 miljoen). Belangrijkste observaties zijn:
 - ▷ Beperkte mutaties in de vaste activa.
 - ▷ Mutatie in het eigen vermogen komt voort uit het resultaat 2023, dividenduitkering en een dotatie aan de bestemmingsreserve.
 - ▷ Het werkkapitaal is gedaald naar € 3,8 miljoen negatief (2022: € 240.000 positief). Actief werkkapitaal-management blijft hiermee belangrijk.
- ▶ Het resultaat bedraagt € 414.000 negatief (2022: € 810.000 positief) en is € 1,2 miljoen lager dan begroot.

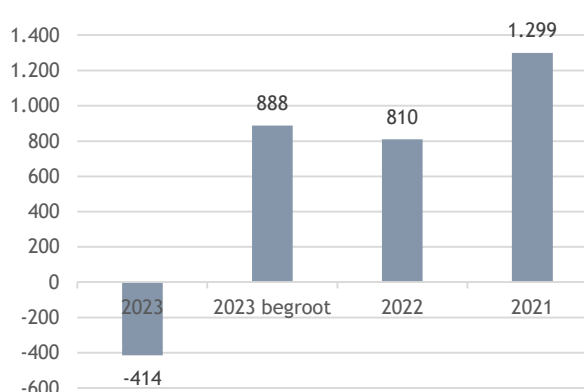
ONTWIKKELING OMZET

OMZET (x € 1.000)

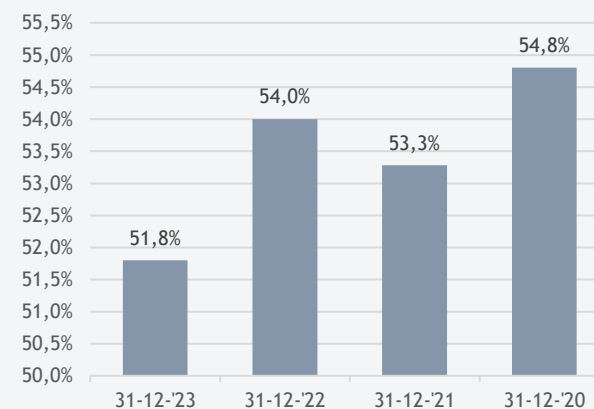
RESULTAATONTWIKKELING

RESULTAAT (x € 1.000)

ONTWIKKELING SOLVABILITEIT

SOLVABILITEITSRATIO

1.1 Dashboard accountantscontrole

CONTROLE-AANPAK & MATERIALITEIT (Hoofdstuk 4)

- ▶ Onze controleaanpak is gebaseerd op een combinatie van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden.
- ▶ Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals opbrengsten- en kostenstromen. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van Dar. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.
- ▶ De materialiteit voor de jaarrekening 2023 hebben wij bepaald op € 900.000. Dit is gebaseerd op de benchmark "kosten". Wij rapporteren geconstateerde afwijkingen groter dan € 45.000 voor Dar alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

CONTROLEVERSCHILLEN (Hoofdstuk 3.5)

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen controle-verschillen geconstateerd die impact hebben op het resultaat van Dar N.V. De controleverschillen - zijnde presentatiecorrecties - heeft Dar N.V. in haar jaarrekening doorgevoerd.

Wij hebben geen niet-gecorrigeerde controleverschillen geconstateerd.

INTERNE BEHEERSING

Naar aanleiding van onze interim-controle hebben wij verslag uitgebracht over onze bevindingen en deze afgestemd met het management op 6 november 2023.

Tijdens onze interim-controle hebben wij aandacht besteed aan verschillende processen binnen Dar, waaronder het inkoop- en betalingsproces, verkoopproces, personeelsproces en het proces omtrent financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij specifiek aandacht besteed aan de IT-systemen en beheersing hiervan. De observatie die wij vanuit onze werkzaamheden hebben is dat de financiële processen in algemene zin van een goed niveau zijn binnen Dar. Op het gebied van IT zien wij een aantal mogelijkheden tot verbetering van de interne beheersing.

Het algemene beeld dat wij observeren is dat met diverse punten voortgang is geboekt in verbetering van interne beheersing, maar de bevindingen/aanbevelingen nog niet geheel opgevolgd zijn. Wij hebben daarom aandacht gevraagd voor de openstaande punten en actieve opvolging hiervan komend jaar.

BELANGRIJKE IN- EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN (Hoofdstuk 2)

- ▶ Interne ontwikkelingen:
 - ▷ Huisvestingsvraagstuk
 - ▷ Verduurzaming wagenpark
 - ▷ Vervanging applicatie CLEAR
 - ▷ Project resultaat gerichte sturing
 - ▷ Personeelsontwikkelingen
 - ▷ Nieuw strategisch plan
- ▶ Externe ontwikkelingen:
 - ▷ Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en rapportage over ESG
 - ▷ AVG
 - ▷ Informatiebeveiliging en cybersecurity

2. Interne & externe ontwikkelingen

2.1 Interne ontwikkelingen

2.2 Externe ontwikkelingen

2.1 Interne ontwikkelingen

Huisvestingsvraagstuk

Voor Dar zien wij op dit moment de volgende belangrijke interne ontwikkelingen:

Huisvestingsvraagstuk

Afgelopen jaar heeft Dar belangrijke stappen gezet op het gebied van het huisvestingsvraagstuk. In juni 2023 is het huisvestingsplan goedgekeurd door de AVA en zijn de geraamde kosten gesteld op € 15,2 miljoen. Het management heeft ons medegedeeld dat voor de realisatie van het huisvestingsplan vanuit de gemeente Nijmegen € 15,2 miljoen financiering wordt verstrekt. Het eerste deel van € 5 miljoen zal in april 2024 verstrekt worden. De eerste substantiële uitgaven gerelateerd aan de bouw zullen naar verwachting eind 2024/begin 2025 gedaan worden.

Gezien de grote omvang van deze investeringen en de impact op het toekomstige resultaat en solvabiliteit van Dar adviseren wij u de (financiële) voortgang van de investeringen te monitoren in relatie tot de financiële positie/ het werkkapitaal en eventuele overige (interne en externe) ontwikkelingen. Dit is vooral belangrijk omdat Dar in 2023 voor het eerst te maken heeft met een negatief werkkapitaal.

Verduurzaming wagenpark

Verduurzaming wagenpark

Naast investeringen in huisvesting is Dar bezig met het verduurzamen van het wagenpark. Voertuigen kennen op dit moment een levertijd van één tot anderhalf jaar. Dar heeft, vanwege de lange levertijden, ook besloten extra investeringsruimte zoals opgenomen in bedrijfsplan 2024 (boekjaar 2025) al in gang te zetten om vaart te houden in de verduurzaming van het wagenpark. Een uitdaging die de verduurzaming met zich meebrengt is dat het stroomnetwerk op dit moment onvoldoende capaciteit heeft voor de voorgenomen investeringen. Dit kan leiden tot problemen om te voldoen aan de emissievrije doelstellingen die onder andere door gemeente Nijmegen zijn gesteld.

Vervanging applicatie CLEAR

Vervanging applicatie CLEAR

Zoals bekend wordt de applicatie voor afvalinzameling CLEAR niet verder doorontwikkeld en heeft de huidige leverancier op dit moment geen geschikt alternatief voor Dar beschikbaar. Dar is samen met Irado een traject gestart voor de vervanging van CLEAR. Wij hebben begrepen dat vanwege schaalvoordelen momenteel wordt gekeken naar de mogelijkheid om één systeem te implementeren waarin de administraties van beide partijen kunnen worden bijgehouden. De vervanging van CLEAR zal in 2024 nog niet gerealiseerd worden. CLEAR blijft vooralsnog doorlopen waardoor dit niet zal leiden tot problemen in de bedrijfsvoering.

Project resultaat gerichte sturing

Project resultaat gerichte sturing

Dar heeft de afgelopen jaren meer inzicht gekregen in het rendement op haar activiteiten per gemeente. In samenwerking met IPR Normag is een project gestart om de rendementen per activiteit en per gemeente voor de omzet afvalinzameling inzichtelijk te maken. Wij hebben begrepen dat in 2024 gesprekken met de deelnemende gemeenten gevoerd zullen worden over het actualiseren van het tarievenbeleid, de herijking van het indexeringsbeleid en het vernieuwen van het dividendbeleid. Daarnaast zal eind 2024 begonnen worden met het inzichtelijk maken van de activiteiten van IBOR en het rendement daarop.

2.1 Interne ontwikkelingen

Personeelsontwikkeling

Personeelsontwikkeling

De afgelopen jaren heeft Dar te maken gehad met diverse ontwikkelingen op het gebied van personeel, zoals sterk gestegen lonen en toenemende krapte op de arbeidsmarkt. In 2023 is de CAO opengebroken en heeft Dar te maken gehad met extra prijsstijgingen voor het personeel. De huidige CAO loopt af op 1 maart 2024. Uit het nu voorliggende onderhandelingsakkoord volgt dat de lonen per april 2024 zullen stijgen met 5,5% en vervolgens per januari 2025 nogmaals met 3,5%. Naast deze CAO-ontwikkeling heeft Dar ook te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Dar had in 2023 moeite met het invullen van haar vacatures. Tijdens onze controle hebben wij met u gesproken over de manier waarop Dar omgaat met deze loonsverhogingen en krapte op de arbeidsmarkt en de hieruit voortvloeiende risico's. Wij hebben begrepen dat Dar in 2023 een laagdrempeligere wijze van personeelswerving heeft geïmplementeerd via de website, om op een efficiëntere manier werknemers aan te trekken. Wij verwijzen naar hoofdstuk 3 voor een verdere analyse van de ontwikkeling in de personeelskosten.

Organisatiewijziging

Organisatiewijziging

Naar aanleiding van het vertrek van de manager Uitvoering is besloten om, parallel aan het strategisch proces 2024-2028, de organisatie-structuur te onderzoeken. Het doel is te komen tot een toekomstbestendige aansturing van Dar waarmee de strategische doelstellingen behaald kunnen worden. Hierbij is het Kaizen Instituut betrokken als adviserende partij.

Belangrijkste wijzigingen:

- ▶ Het MT wordt uitgebreid met een manager Inzameling en een manager IBOR; de functie van manager Uitvoering vervalt. De functies van hoofd Inzameling en hoofd IBOR vervallen en teamleiders worden rechtstreeks aangestuurd door de managers.
- ▶ Het beheer Wagenpark zal samen beheer Middelen, Gebouwen en Terreinen ondergebracht worden in één afdeling Activa met een hoofd Activa (aangestuurd door de manager Inzameling).
- ▶ Er wordt onder de directie een stafafdeling gevormd met de verantwoordelijkheid voor (vormgeven en uitvoeren van de strategie voor) Datagericht Werken.
- ▶ De praktijkopleiders en medewerker schade worden toegevoegd aan de afdeling HR/Kwaliteit & Veiligheid.

Nieuw strategisch plan

Nieuw strategisch plan

In 2024 wordt een nieuw strategisch plan opgesteld voor de periode 2024-2028. Het plan wordt opgezet in vijf strategische lijnen:

- ▶ Fundament verstevigen - strategische lijn onder andere gericht op financiële sturing, optimalisatie van bedrijfsvoering en digitalisering.
- ▶ Werken aan wendbaarheid - hierin wordt het binnenhalen en behouden van voldoende en voldoende gekwalificeerd personeel uitgewerkt.
- ▶ Dar, natuurlijk! - Gericht op meer en intensievere samenwerking met gemeenten op het gebied van openbare ruimte.
- ▶ Circulaire impact maken - de transitie maken naar de circulaire economie.
- ▶ Klantgerichtheid versterken - klantgerichtheid en streven naar stevigere integratie van klantgericht werken.

Het strategisch plan vormt de basis voor de ambities van Dar de komende jaren.

2.2 Externe ontwikkelingen

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

AVG

Informatiebeveiliging en cybersecurity vraagt om permanente aandacht van directie en toezichthouders

Voor Dar zien we op dit moment de volgende belangrijke externe ontwikkelingen:

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en rapportage over ESG

Met ingang van boekjaar 2023 heeft een wetwijziging plaatsgevonden met betrekking tot het groottecriteria van bedrijven. Hierdoor valt Dar niet langer in de categorie ‘grote vennootschappen’, maar blijft Dar middelgroot. Deze wijziging brengt met zich mee dat Dar, zolang zij middelgroot blijft, niet vanaf boekjaar 2025 verplicht over duurzaamheid hoeft te rapporteren. Ondanks dat Dar niet meer verplicht is vanaf boekjaar 2023 te rapporteren, adviseren wij wel in gesprek te blijven met de brancheorganisatie omtrent dit onderwerp en ons te blijven informeren over de analyses die gedaan worden om de belangrijkste thema’s te definiëren. Wij hebben begrepen dat Dar verder gaat met het uitwerken van het beleid omtrent ESG en de rapportage hierover en daarbij de ontwikkelingen vanuit de branche nauwlettend volgt.

AVG

Wij hebben begrepen dat Dar in 2023 een AVG-scan heeft laten uitvoeren door een extern bedrijf (Cuccibu). De AVG vraagt van iedere organisatie een beheersingsstelsel en het aantoonbaar in control zijn op het gebied van privacy (de verantwoordingsplicht). Uit de uitgevoerde scan blijkt de uitvoering beter kan en op diverse punten nog verbeteringen aan te brengen zijn. Dar zal in 2024 aan de slag gaan met de belangrijkste aandachtspunten die volgen uit dit rapport, zoals het herzien van het privacybeleid, het bewaartermijnenbeleid en de DPIA procedure. Wij adviseren u de aandachtspunten uit het rapport verder in kaart te brengen en de impact op de organisatie te bepalen.

Informatiebeveiliging en cybersecurity

Vanuit onze natuurlijke adviesrol attenderen wij u graag op een aantal ontwikkelingen op het gebied van IT. Afgelopen jaren is meer aandacht voor cybersecurity risico’s ontstaan, mede door verhoogde (media)aandacht voor cybersecurity incidenten. Deze toegenomen aandacht voor cybersecurity risico’s leeft bij zowel management, toezichthouders als ook het maatschappelijk verkeer. Organisaties zijn in sterke en toenemende mate afhankelijk van de continuïteit van IT-systemen. Zelfs zodanig dat bij het uitvallen of gijzeling (via ransomware) van de IT-systemen de bedrijfscontinuïteit geraakt kan worden. Dit kan daarmee een continuïteitsrisico in het kader van de jaarrekening met zich meebrengen. Als gevolg van de snelheid waarmee het digitale (cyber)domein zich ontwikkelt is het van belang continu en grondig te evalueren of cybersecurity risico’s nog passend (juist en volledig) worden geadresseerd. Dit kunt u doen door veranderingen in dreigingen of kwetsbaarheden te identificeren en de effectiviteit van getroffen maatregelen periodiek te toetsen.

Wij zien verbeteringsmogelijkheden op het gebied van IT en bijbehorende interne beheersing en hebben hierover gerapporteerd aan het management. Dar is actief bezig om de IT-organisatie verder te verbeteren en te professionaliseren. Er is een nieuw hoofd I&A aangesteld en in 2024 wordt een nieuwe visie en een nieuw IT-beleid opgesteld. Wij zien een positieve ontwikkeling en onderschrijven het belang van het doorvoeren van de voorgenomen verbeteringen op dit gebied. In onze managementletter van 2024 zullen wij opnieuw rapporteren over de kwaliteit van de IT-organisatie en de voortgang die gerealiseerd is.

3. Jaarrekening & bevindingen

- 3.1 Uw financiële positie
- 3.2 Continuïteitsveronderstelling
- 3.3 Schattingsposten
- 3.4 Grondslagen financiële verslaggeving
- 3.5 Controleverschillen

3.1 Uw financiële positie

Resultaatanalyse 2023

Het resultaat van Dar over het jaar 2023 bedraagt € 414.000 negatief. Op basis van uw financiële resultaten zoals deze blijken uit de jaarrekening 2023 lichten wij hierna toe wat de belangrijkste ontwikkelingen en voornaamste verschillen en afwijkingen zijn ten opzichte van vorig jaar.

Algemeen

De hierna opgenomen passages per item bevatten een nadere toelichting op de cijfermatige ontwikkelingen uit de resultaatanalyse alsmede – indien van toepassing – onze controlebevindingen rondom de betreffende post.

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (€ 1.000)		BEVINDINGEN
	2023	2022	
Omzet	46.953	43.913	De omzet uit dienstverleningsovereenkomsten inzameling is in 2023 toegenomen met € 2,8 miljoen tot € 22,1 miljoen. Deze stijging is bij alle deelnemende gemeenten gerealiseerd. De omzet vanuit IBOR is in 2023 toegenomen en wordt voornamelijk verklaard door de indexatie van de tarieven en een stijging van incidentele projecten van € 642.000. Wij hebben in onze controle een juiste en volledige verantwoording van de omzet vastgesteld. Belangrijke aanknopingspunten hierbij betreffen: ▪ Externe bevestiging vanuit alle deelnemende gemeenten; ▪ De aanwezigheid van belangrijke functiescheidingen binnen de organisatie (organisatorisch en binnen de IT); ▪ De geautoriseerde dienstverleningsovereenkomsten voor zowel inzameling als IBOR, inclusief de bijbehorende eindafrekeningen; ▪ Verbandcontrole tussen afvalverwerkingskosten en de opbrengsten vanuit de dienstverleningsovereenkomsten; ▪ Gegevensgerichte controlemaatregelen t.a.v. omzetverantwoording en juiste afgrenzing.

3.1 Uw financiële positie

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (€ 1.000)		BEVINDINGEN
	2023	2022	
Afvalverwerkingskosten	7.471	7.314	Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd. Wij hebben daarmee in onze controle een juiste en volledige verantwoording van de afvalverwerkingskosten vastgesteld. Belangrijke aanknopingspunten, in aanvulling op de op de vorige pagina vermelde bevindingen bij de omzet, betreffen: ▪ de aanwezigheid van belangrijke functiescheidingen binnen de organisatie (organisatorisch en binnen de IT); ▪ de aanwezigheid van toereikende interne procedures ten aanzien van de juiste en volledige registratie van afgeronde werkopdrachten; ▪ door ons uitgevoerde gegevensgerichte controlemaatregelen voor de juiste en volledige matching van inkoopfacturen met verplichtingen. Daarbij hebben wij vastgesteld dat verschillen voortkomende uit hoeveelheds- en/of prijsverschillen door de juiste functionarissen afdoende verklaard en opgevolgd zijn; ▪ een externe saldobestorting voor ARN B.V. voor alle afvalverwerkingskosten gedurende 2023 en het openstaand saldo ultimo boekjaar; ▪ door ons uitgevoerde gegevensgerichte controlemaatregelen ter attentie van de zogenaamde lekken in de afvalstromen, hoeveelhedsverschillen, prijsverschillen en crediteringen.
Personeelskosten	12.418	11.355	De personeelskosten zijn in 2023 toegenomen met € 1,1 miljoen tot € 12,4 miljoen. Deze stijging wordt voornamelijk verklaard door een stijging van 10,7 FTE, CAO verhoging van 3,5% en een nominale verhoging van € 125 per maand per 1 april 2023. Deze stijging wordt enigszins gedempt door een daling van de pensioenpremie in verband met aanpassing van de pensioenovereenkomst. Wij hebben in onze controle een juiste verantwoording van de personeelskosten vastgesteld. Belangrijke aanknopingspunten hierbij betreffen: ▪ de aanwezigheid van belangrijke functiescheidingen binnen de organisatie (organisatorisch en binnen de IT); ▪ de aanwezigheid van toereikende interne procedures ten aanzien van de controle op salarismutaties; ▪ duidelijke analyses en verbanden die wij hebben kunnen gebruiken bij het uitvoeren van cijferanalyses.
Bedrijfslasten (exclusief afvalverwerkings- en personeelskosten)	27.445	24.385	De overige bedrijfskosten zijn in 2023 toegenomen met € 3,1 miljoen tot € 27,4 miljoen. Deze stijging wordt voornamelijk verklaard door meer inhuur van externen met een hoger tarief, als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt, een stijging in de kosten uitbesteed werk door meer inzet vanwege weersomstandigheden (extra inzet om aan de eisen omtrent beeldkwaliteit te kunnen blijven voldoen) en een stijging in de inhuur voertuigen en onderhoudskosten voertuigen vanwege verouderd wagenpark.
Financiële baten en lasten, belastingen en aandeel in winst van deelneming	33	49	De financiële baten en lasten zijn in 2023 afgenomen met € 16.000, met name door een lager resultaat deelneming. Het resultaat uit de deelneming Road2Work@Dar B.V. bedraagt € 2.000 (2022: € 24.000). De daling heeft te maken met de verplaatsing naar een nieuw terrein en daarmee gepaarde verhoogde (en dubbele) huurkosten. De belastinglast is dit jaar € 6.000 (2022: € 5.000).

3.1 Uw financiële positie

Analyse balans per 31 december 2023 – toelichting op voornaamste verschillen en afwijkingen

Algemeen

Uit de balans per 31 december 2023 blijkt dat het balanstotaal is gedaald met € 950.000 naar € 25,2 miljoen (2022: € 26,2 miljoen).

De hierna opgenomen passages bevatten een nadere toelichting op de cijfermatige ontwikkelingen uit de analyse van de balans alsmede – indien van toepassing – onze controlebevindingen aangaande de betreffende post.

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (€ 1.000)		BEVINDINGEN
	2023	2022	
Materiële vaste activa	17.406	16.996	De materiële vaste activa zijn in 2023 toegenomen met € 410.000 tot een bedrag ad € 17,4 miljoen. In 2023 is voor € 2,8 miljoen geïnvesteerd (2022: € 1,6 miljoen). Dit betreft voornamelijk investeringen in machines en installaties. In 2023 is daarnaast nog € 73.000 (2022: € 94.000) gedesinvesteerd en voor € 2,3 miljoen (2022: € 2,5 miljoen) aan reguliere afschrijvingen verantwoord. We hebben de volgende bevindingen naar aanleiding van de controle van de materiële vaste activa: ▪ Tijdens onze controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat geen indicaties bestaan voor een eventuele duurzame waardevermindering. ▪ Middels een controle op de investeringen hebben wij vastgesteld dat de investeringen juist zijn verantwoord in de jaarrekening. Tijdens de eindejaarscontrole hebben wij met het management de ontwikkeling op de markt besproken en het effect daarvan op de veroudering van het wagenpark. Wij hebben begrepen dat deze ontwikkelingen adequaat volgt en voldoende rekening houdt met de levertijden voor vernieuwing. Zo hebben wij begrepen dat er stappen zijn gezet om de investeringen die in het bedrijfsplan opgenomen staan voor 2025 naar voren te halen om er zo voor te zorgen dat de kwaliteit van de dienstverlening hier niet onder gaat leiden.
Liquide middelen	3.435	6.398	De totale cashflow over 2023 is per saldo € 3,0 miljoen negatief (2022: 103.000 positief). De totale cashflow over 2023 bestaat voornamelijk uit: ▪ De operationele kasstroom (bedrijfsresultaat en mutaties werkkapitaal), deze bedraagt € 908.000 positief (2022: € 3,4 miljoen positief). ▪ De investeringskasstroom, deze bedraagt ultimo 2023 €2,8 miljoen negatief (2022: € 1,5 miljoen negatief). Deze investeringskasstroom bestaat volledig uit de investeringen en desinvesteringen in (im)materiële vaste activa. ▪ De financieringskasstroom, deze bedraagt ultimo 2023 €1,1 miljoen negatief (2022: € 1,8 miljoen negatief). Deze financieringskasstroom bestaat uit het aflossen van de hypothecaire leningen, het betalen van de bijbehorende rente en de dividenduitkering naar de aandeelhoudende gemeenten vanuit het resultaat 2022.

3.1 Uw financiële positie

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (€ 1.000)		BEVINDINGEN
	2023	2022	
Eigen vermogen	13.053	14.134	De mutatie van het groepsvermogen bestaat uit de toevoeging van het negatieve geconsolideerde resultaat over boekjaar 2023 van € 414.000 gesaldeerd met de dividenduitkering van het resultaat 2022 van € 666.000 en de toevoeging van het resultaat 2022 aan de bestemmingsreserve van € 144.000. Deze bestemmingsreserve is uitsluitend bedoeld voor de huisvestingsplannen. Dit heeft Dar adequaat toegelicht in haar jaarrekening.
Langlopende schulden	406	2.808	De afname in de schulddpositie ten opzichte van voorgaand jaar van € 2,4 miljoen tot € 406.000 wordt verklaard door reguliere aflossingen. De aflossingsverplichting voor komend boekjaar is opgenomen onder de kortlopende schulden en verklaart de overige daling in de langlopende schulden.
Kortlopende schulden schulden op aandeelhouders	1.402	2.597	De schulden op aandeelhouders zijn ultimo 2023 met € 1,2 miljoen gedaald ten opzichte van voorgaand jaar tot € 1,4 miljoen. Dit komt voornamelijk doordat de DVO eindafrekening een vordering betreft in plaats van een schuld ten opzichte van voorgaand jaar. De schulddpositie is voornamelijk voor de gemeente Nijmegen, Beuningen en Berg en Dal lager dan vorig jaar. Dit zorgt voor een mutatie van € 793.000.
Kortlopende schulden Overig	10.031	6.079	De overige kortlopende schulden zijn toegenomen met € 3,9 miljoen. De belangrijkste oorzaak is dat de kortlopende aflossingsverplichting op de lening met gemeente Nijmegen is toegenomen met € 2,0 miljoen, vanwege de in 2024 aflopende leningovereenkomst. Daarnaast zijn de crediteuren toegenomen met € 1,6 miljoen. Op basis van onze werkzaamheden hebben wij de volledigheid van de kortlopende schulden vastgesteld.

3.2 Continuïteitsveronderstelling

De veronderstelling van continuïteit is gerechtvaardigd

Continuïteitsveronderstelling

De waarderingen in de jaarrekening van Dar zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de onderneming als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. Als de omstandigheden zodanig zijn dat duurzame voortzetting onmogelijk is, dan kan niet van dit continuïteitsbeginsel worden uitgegaan. In dat geval worden de activa en passiva tegen liquidatiewaarde opgenomen. De inschatting of een duurzame voortzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van de directie en het bestuur. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door de directie ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting.

Bij de continuïteitsinschatting achten wij met name de volgende aspecten relevant voor Dar gelet op de activiteiten en omgeving:

- ▶ Prognose van de financiële resultaten; voor boekjaar 2024 wordt een stijging van de omzet begroot, met name door indexering van de tarieven, maar ook door een toename van activiteiten. Voor 2024 is een resultaat begroot van € 666.000. Hierbij is rekening gehouden met een stijging van de arbeidskosten in 2024 en hogere brandstofkosten. In het budget is opgenomen dat de indexeringen op de verkoopprijzen een vertragend effect hebben ten opzichte van de indexeringen op de kosten vanwege de afspraken met gemeenten. Dat betekent dat de verhoging van de prijzen op bijvoorbeeld personeelskosten pas in 2025 tot uiting komen in de tariefstelling (en daarmee de omzet) naar de gemeenten. In 2024 ontvangt Dar een eenmalige extra indexatie om de stijgende inkoopkosten te kunnen dekken.
- ▶ DVO's met de deelnemende gemeenten; DVO's met deelnemende gemeenten worden jaarlijks verlengd. Hier ligt een overkoepelende overeenkomst aan ten grondslag met gemeenten van onbepaalde tijd met een opzegtermijn van twee jaar. Er is op dit moment geen sprake van opzeggingen.
- ▶ Beschikbare financieringsfaciliteiten en lening; ultimo 2023 heeft Dar een beschikbare rekening courant-faciliteit bij de Rabobank van € 2 miljoen. Daarnaast heeft Dar een werkkapitaalfinanciering vanuit de Gemeente Nijmegen van € 2 miljoen die in oktober 2024 afgelost zou moeten worden. Met de Gemeente Nijmegen is overeengekomen de financiering te verlengen met vijf jaar. En het management heeft aangegeven dat in april 2024 gemeente Nijmegen een lening zal verstrekken voor de huisvestingsinvesteringen ad € 5 miljoen als onderdeel van een totale financiering van € 15,2 miljoen.
- ▶ Toekomstplannen; Dar wil haar activiteiten verder uitbreiden, waarmee een omzetgroei wordt gerealiseerd. De toekomstplannen zijn mede afhankelijk van de ontwikkelingen die zich voordoen. Hiervoor is Dar voldoende wendbaar.

Het management verwacht op basis van bovenstaande, alsmede op basis van haar solvabiliteit en liquiditeit geen onzekerheden omtrent de continuïteitsveronderstelling. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar. Wij vragen wel - zoals reeds toegelicht bij de interne ontwikkelingen - aandacht voor het werkkapitaal, zeker gezien de impact van de investeringen voor de huisvesting en verduurzaming van het wagonpark op de financiële situatie.

3.3 Schattingsposten

Schattingen zijn in het algemeen neutraal

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat het management schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening doordat zij een hoge mate van schattingonzekerheid vertonen. Dit laatste betekent dat de schatting vatbaar is voor een inherent gebrek aan nauwkeurigheid in de waardering.

Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de oordeelsvormingen en besluiten van het management bij het maken van de schattingen beoordeeld op indicaties voor mogelijke tendentie bij het management. In het hierna opgenomen overzicht hebben wij van de jaarrekeningposten waaraan een belangrijke schatting ten grondslag ligt weergegeven of wij de schatting als conservatief, neutraal of pessimistisch hebben aangemerkt.

Een tekstuele toelichting hebben wij opgenomen bij de bevindingen betreffende de genoemde post, waarbij ook de wijze van totstandkoming van de schattingen uiteen is gezet.

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (x € 1.000)	BEOORDELING HUIDIG BOEKJAAR	TOELICHTING SCHATTING
Waardering materiële vaste active (activeringscriteria, waardering, levensduur)	17.494	●	Tijdens onze controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de activeringscriteria voor de materiële vaste activa op een neutrale wijze zijn toegepast. De inschatting inzake de afschrijvingslast, restwaarden en levensduur vinden wij tevens acceptabel.
Waardering immateriële vaste activa (afschrijvingslast en restwaardes)	104	●	Naast bovengenoemde schattingsposten is sprake van schattingen op het gebied van de levensduur van de immateriële vaste activa. Conform vorig jaar achten wij de inschatting van de afschrijvingslast, restwaarden en levensduur redelijk en consistent met het verleden. Dit wordt bevestigd door de beperkt gerealiseerde boekwinst bij desinvesteringen.
Waardering debiteuren / voorziening oninbare vorderingen	676	●	Bij het bepalen van de omvang van de voorziening oninbare vorderingen heeft het management een schatting gemaakt van de inbaarheid van de vorderingen uit handelsdebiteuren. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat deze voorziening neutraal is ingeschat.
Voorzieningen	315	●	Op grond van onze controlewerkzaamheden concluderen wij dat het management bij het maken van deze schattingen consistent met het verleden heeft gehandeld en de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan deze schattingen redelijk zijn.

● conservatief ● neutraal ● optimistisch

3.4 Grondslagen financiële verslaggeving

Grondslagen financiële verslaggeving

Geen aanwijzingen voor materiële fraude of non-compliance

Grondslagen financiële verslaggeving

Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld en besproken met de raad van bestuur. Dar heeft gedurende 2023 geen wijzigingen doorgevoerd in de keuze over de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen en er is geen sprake van eerste toepassing.

Fraude en non-compliance

Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie of een risico omtrent het niet-naleven van wet- en regelgeving. Deze aspecten zijn in onze risicoanalyse uitdrukkelijk aan de orde geweest. Hierbij hebben wij frauderisicofactoren overwogen en de interne beheersing geëvalueerd. Het voorkomen en mitigeren van frauderisico's is primair de verantwoordelijkheid van het directie. Daarom hebben wij op diverse momenten op verschillende niveaus binnen de organisatie over dit onderwerp van gedachten gewisseld. Tijdens deze besprekingen hebben wij gesproken over de mogelijke fraude- en non compliancerisico's en mogelijke situaties van onregelmatigheden. Dit deden wij aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse en de door u ingevulde compliance vragenlijst.

Onze observaties hierbij zijn als volgt:

- ▶ Uw frauderisicoanalyse is geformaliseerd.
- ▶ Dar kent een gedragscode, een klokkenluidersregeling en incidentenregistratie.
- ▶ Ten opzichte van vorig jaar zijn geen zaken gewijzigd in uw frauderisicobeleid.
- ▶ Vanwege het ontbreken van een incident-responsplan lijkt Dar nog onvoldoende voorbereid op een fraude-incident of bijvoorbeeld een cyber-aanval.
- ▶ Onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude(risico's) opgeleverd.

Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2023 betroffen dat de volgende risico's (zie ook hoofdstuk 4.1):

- ▶ Frauderisico rondom het bestaan van de opbrengstenverantwoording.
- ▶ Frauderisico als gevolg van het door het management doorbreken van interne beheersingsmaatregelen.
- ▶ Fraude en non-compliance.

Wij hebben geen bevindingen aangetroffen omtrent bovengenoemde frauderisico's. Wij hebben daarnaast aandacht besteed aan de compliance met de voor u van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voor zover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening. Wij maken hierbij onderscheid tussen wet- en regelgeving die van directe invloed is op de bedragen en toelichtingen in de financiële overzichten en overige wet- en regelgeving die geen directe invloed heeft op de financiële overzichten zelf, maar waarvan naleving van fundamenteel belang kan zijn voor de operationele activiteiten. Bij die werkzaamheden hebben wij geen materiële non-compliance geconstateerd.

3.5 Controleverschillen

Geen gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde controleverschillen naar aanleiding van onze controle

Gecorrigeerde controleverschillen

In de aangeleverde concept versie van de jaarrekening had Dar reeds de meeste reclassificaties, herrubriceringen en presentatievereisten op een juiste wijze verwerkt. Wij hebben geen presentatiecorrecties geconstateerd. Wij hebben daarnaast tijdens onze controle geen controleverschillen geconstateerd met een resultaatsimpact.

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Op basis van onze werkzaamheden zijn er geen niet-gecorrigeerde controleverschillen die gerapporteerd hoeven te worden.

4. Onze controle

- 4.1 Opdracht en controleaanpak
- 4.2 Scoping, materialiteit en strekking controleverklaring
- 4.3 Onafhankelijkheid en geautomatiseerde gegevensverwerking

4.1 Opdracht en controleaanpak

De controle is verricht met in achtname van de afspraken in de opdrachtbevestiging en gaat uit van een risicogerichte aanpak

Onderkende risico's:

- ▶ Bestaan opbrengst-verantwoording
- ▶ Management override
- ▶ Fraude en non-compliance

Opdracht en controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 16 juni 2022. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het bestuursverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is primair gebaseerd op systeemgerichte en risicogerichte benadering. Bij een systeemgerichte aanpak wordt zoveel mogelijk gesteund op de reeds aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingssystemen. Een risicogerichte benadering gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

Wij hebben voor de volgende risico's – die zich met een hoge waarschijnlijkheid kunnen voordoen én mogelijk materiële impact hebben – in onze controle meer aandacht gehad:

- ▶ Frauderisico rondom het bestaan van de opbrengstenverantwoording.
- ▶ Frauderisico als gevolg van het door het management doorbreken van interne beheersingsmaatregelen.
- ▶ Fraude en non-compliance.

Op basis van onze risicoanalyse, de aanwezige administratieve organisatie en het inzetten van de meeste effectieve en efficiënte controlemethodieken zijn wij tot de volgende controleaanpak gekomen:

Balanspost	Controleaanpak
Materiële vaste activa	Gegevensgericht
Vorderingen	Gegevensgericht
Liquide middelen	Gegevensgericht
Eigen Vermogen	Gegevensgericht
Voorzieningen	Gegevensgericht
Langlopende schulden	Gegevensgericht
Kortlopende schulden	Gegevensgericht
W&V post	Controleaanpak
Netto omzet publieke taken	Mix van systeem- en gegevensgericht
Netto omzet commerciële taken	Mix van systeem- en gegevensgericht
Bedrijfslasten	Mix van systeem- en gegevensgericht

4.2 Scoping, materialiteit en strekking controleverklaring

Doel van de controle is onafhankelijk oordeel

De controle houdt rekening met afwijkingen die van invloed kunnen zijn op beslissingen van gebruikers

Goedkeurende controleverklaring verstrekt voor jaarrekening 2023

Scoping: doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van Dar N.V., in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met de BW2 Titel 9. Bij de jaarrekening van Dar Dienstverlening B.V. verstrekken wij geen controleverklaring, deze vennootschap is enkel gecontroleerd voor consolidatiedoeleinden.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op (afgerond) € 900.000. De materialiteit is gebaseerd op 2% van de benchmark 'kosten'.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij rapporteren geconstateerde afwijkingen groter dan € 45.000 voor Dar alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2023 van Dar aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij deze jaarrekening, gedateerd op 3 juni 2024. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle van de jaarrekening 2023 zijn afdoende behandeld en onze controle is afgerond.

Wij hebben vastgesteld dat de andere informatie bij het jaarverslag, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens met de jaarrekening verenigbaar zijn en geen materiële afwijkingen bevat. Tevens hebben wij vastgesteld de andere informatie alle informatie omvat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Voor een uiteenzetting inzake de verantwoordelijkheden van de directie van de onderneming en van BDO Audit & Assurance B.V., alsmede de aard en de reikwijdte van onze werkzaamheden in het kader van onze accountantscontrole, verwijzen wij naar de controle-verklaring.

4.3 Onafhankelijkheid en geautomatiseerde gegevensverwerking

Onze onafhankelijkheid
is geborgd

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Tekortkomingen
betrouwbaarheid en
continuïteit
geautomatiseerde
gegevensverwerking

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. In deze rapportage hebben wij gerapporteerd over tekortkomingen.

Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de onderneming uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De interim-controle heeft tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht. Voor een verdere uitwerking van de bevindingen over de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking verwijzen wij naar het document wat wij reeds met u hebben gedeeld.

bdo.nl